

ASILACAK HUKUK

S. Naz YILANCIOĞLU*

Özet: Tarih boyunca sansür edilme ve yasaklanmadan en çok nasibini alan alanların başında edebiyat ve sanat gelmektedir. Sansür kimi zaman insanların kendilerini ifade etme hakkını kimi zaman ise bilgiye erişme hakkını zedelemiştir. Devlet suçlularının böylesine önemli hakları askıya alabilmesini, hukuki ya da adaletli gösterebilecek mahkeme kararı gerekçesi var mıdır ? Sansür ve yasaklama ile ilgili verilen yargı kararlarının gerekçelerinde hakimlik ödevi gereğiyle yapılmış mıdır yoksa mesleki deformasyon sonucu önyargı ile verilen kararlar mıdır?

Sunumumu roman incelemesi yoluyla gerçekleştireceğim. Edebiyat ve sanatta sansürleme ile yukarıda değindiğim genel problemleri Pınar Kür'ün 'Asılacak Kadın' romanı üzerinden somutlaştırarak irdelemeye çalışacağım. Asılacak Kadın romanı gerçek bir öyküden yola çıkılarak bilinç akışı şeklinde yazılmış bir romandır. Asılacak Kadın 12 Eylül sonrası sıkıyönetim döneminde yasaklı kitaplar arasına girmiş, tabiri caizse asılmıştır. Sunumumda, Pınar Kür ve kitabın yayıncısı Can Yayınlarının sahibi Erdal Öz'ün bu romandan dolayı yargılanması ile verilen mahkeme kararındaki gerekçeden yararlanacağım. Mahkeme kararındaki gerekçelerin doğru karar verebilmeye uyup uymadığını incelemeye çalışacağım. Bu noktada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan problemlere değineceğim.

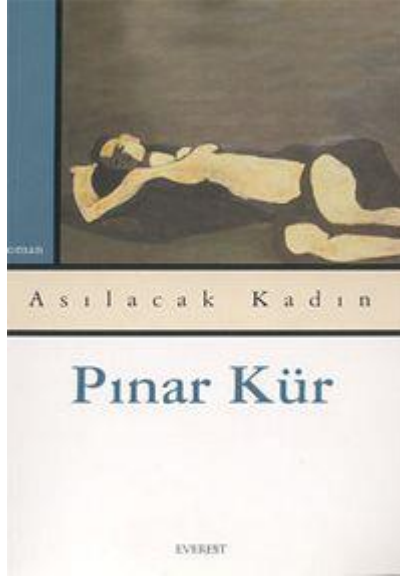
Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Önyargı, Doğru Gerekçelendirme, Hakimlik Ödevi

*Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

ASILACAK HUKUK

Yargının en çok öne çıkan işlevi “ bireyler arasındaki uyuşmazlığı çözmek” tir. Esasen bunda bir yanlışlık da yoktur. Zira sıradan yurttaşın gözünde yargı, yaşamın olağan akışının bozulduğu durumlarda karşı karşıya gelinen ve buna çare üretecek bir karar vermesi beklenen mercidir. Yargıda karar makamını işgal eden hakim yurttaşın algısında, hukukun merkezi figürünü oluşturur. Hakimin toplumsal yapı içindeki konumu ve çalışma yöntemi, hukukun toplumsal düzendeki anlamını esastan belirler. Yargı sürecinden çıkan karar, hukuku somut olay bağlamına yerleştirir; dogmatik hukuk düzeni ile yaşayan hukuk arasında bir ilişki kurar. Bu karar aynı zamanda insanın belli toplumsal ilişkilerini düzenler ve böylece insanı münferit yaşam alanlarında belli bir yere konumlandırır. Bütün bunlar yargının insan hayatını temelden etkileme konusundaki güçlü potansiyelinin göstergeleridir. (Kunter, 1989: 123)

Kuşkusuz sansür ile ilgili verilen kararlar ve devamında pek çok sanat eserinin yasaklanıp zihinlerden silinmeye çalışılması da insan hayatını temelden etkilemiştir. Bu çalışmada da bir edebiyat eseri olan Pınar Kür’ün romanı Asılacak Kadın’ın sansüre uğraması ele alınacaktır.

Asılacak Kadın 1979 yılında ilk kez yayımlanmış, 1985’e kadar değişik yayınevlerinde yayımlanmaya devam edilmiştir. 1985 yılına gelindiğinde ise *halkın ar duygularını incittiği* gerekçesiyle toplatılmıştır. Ayrıca Asılacak Kadın, Pınar Kür’ün o dönemde yasaklanan tek kitabı da değildir. Bitmeyen Aşk ve Yarın Yarın romanları da yasaklanmıştır. Tartışmaya başlamadan önce kitabın akışından bahsetmekte fayda var:

Kitap üç bölümden oluşmaktadır bu bölümlerden ikisi bilinç akımı tekniği ile yazılmıştır.

Kişinin bilincinden büyük bir hızla akıp giden düşünceleri, duyguları, anıları, imgeleri ve bunların çağrıştırdığı başka düşünce, duygu, anı ve imgeleri hiçbir kopukluğa yer vermeden ve anlamlı bir biçimde sıralayarak düzenlemek söz konusudur. (Kür, 2012:131)

Asılacak Kadın romanı, gerçek bir hikayeden yola çıkarak yazılmıştır. Kitap yalı cinayeti diyerek başlamaktadır. Melek çok küçük denilebilecek bir yaşta, zengin bir eve hizmetçi olarak gitmiştir. Evin sahibi yaşlı Hüsrev Bey gençliğinde aşık olduğu Fransız Bayan Josette'yi unutamamış Melek'de ise adeta onu görmüştür. Melek yaşlı ev sahibi Hüsrev Bey ve onun dışarıdan getirdiği insanların cinsel şiddetine maruz kalmıştır. Öyle ki Hüsrev Bey, psikolojik ve fiziksel şiddetlerine devam edebilmek için Melek ile evlenmiştir bile. Böylece ev- içi alan iyice dokunulmaz olmuş, Melek'in maruz kaldığı şiddet artarak devam etmiştir. Yalçın ise Melek'e aşık olmuş bir delikanlıdır. Melek'in durumuna üzüldüğü için bir gün Hüsrev Bey'i öldürmüştür. Bu noktada Hakim Faik İrfan Elverir sahneye girmiştir. Kadınlara karşı bakış açısı, Melek'i eşiyle kişileştirmesi, çocukluğundaki sosyo-ekonomik açıdan aşağıda olmanın getirdikleri gibi önyargıları taşır. Yalçın, Hüsrev Bey'i öldürdüğünü kabul etmesine rağmen, Hakim Faik İrfan Elverir kemikleşmiş önyargılarından dolayı gerçeği göremez ve Melek'i '*Asılacak Kadın*' ilan etmiştir. Çünkü o, suçluyu bir bakışından tanıyabilen mesleki deformasyona uğramış bir hakimdir.

Pınar Kür'ün Asılacak Kadın başlıklı eserindeki hakim Faik İrfan Elverir, suçu işlediği iddia edilen Melek'i görmemekte, hatta ona bakmamaktadır. Hakim, Melek'in sesini çıkarmamasını , onun suçu kabullenmesi sayar. Hakim, önyargının eşliğinde, gerçekte, onun sesini duymak istemez ve sesini de çıkarmasını mümkün kılmaz. (Uygur, 2013:157, 158)

Asılacak Kadın romanında Melek kimsesiz ve cahil biridir. Ne yazık ki mahkemede yolu Hakim Faik İrfan Elverir gibi kadın düşmanı, değer yargılarına göre karar veren bir hakim ile kesişmiştir. Hakim Faik İrfan Elverir'i kendi sözleriyle tanımak gerekirse:

- ✚ Ne kadar tanık getirseler değişmeyecekti kararım.
- ✚ Gecekonduya büyüyenden başka ne beklenir.
- ✚ Düşük ahlaklı olur işçi milleti.Kadından hakim olmaz. Bir kere hepsi de zayıf karakterlidir bu kadın milletinin. Sonra hissi. Hislerine göre karar veren bir hakim adaletin tecelli etmesine mani olabilir.
- ✚ Hukuk Fakültesine kız öğrenci almak kabahat.

Bu sözler eşliğinde hakimlik ödevini nasıl yerine getirdiğini tahmin etmek pek de zor olmayacaktır.

Melek ise yargılama esnasındaki durumunu şöyle ifade ediyor: “Hiçbişey demedim ağzımı açmadım ne diyecem ki karşıma dikilmiş bir sürü büyük adam karalar giyinmişler biri de kadın kadın olanı daha bi yumuşak bakıyo ama erkeklerin tümü de kötü kötü dikmişler gözlerini hele o en ortada oturan kocca bi adam gözleri ağu saçıyo bıraksalar sanki o dakika üstüme çöküp boğuverecek aynı. Hüsrev Bey gibi aynı üvey ağam gibi tüm ötekiler gibi..”

Asılacak Kadın, topluma Melek karakteri üzerinden kadının sömürülmesini anlatmayı amaçlayan bir romanen, müstehcenlik gerekçesiyle yasaklanıyor tabiri caizse asılıyor. Romanda, toplumsal cinsiyet problemleri, hakimlik ödevine aykırı önyargıları ile hareket eden bir hakimin kararı konu edilmiştir.

Bu konuda Pınar Kür İstanbul İkinci Asliye Ceza Mahkemesi’ne yaptığı savunmasında romanının çarpıcı, sarsıcı, rahatsız edici belli sahnelerin olduğunu kabul etmiştir. Devamında: “Sanatın, edebiyatın işlevlerinden biri de budur: Okuru sarsmak, uyarmak, rahatını bozarak o güne dek farkında olmadığı ya da yeterince önem vermediği bir takım gerçekleri algılamasını, kavramasını sağlamak” diyor Pınar Kür. (Kür, 2012: 132)

Müstehcenlik suçu ile ilgili ilk sorun kavramın yasada ve başka bir yerde tanımlanmamış olmamasıdır. Kavramın son derece belirsiz olması savcı ve hakimlerin kişisel ahlak anlayışları çerçevesinde 226. Maddeye (kitabın yasaklandığı dönemde müstehcenlik suçu 426. Md) başvurabilmelerine yol açabilmektedir. (Siyah Bant, 2013: 48)

Dönemin ceza kanuna baktığımızda: 765 sayılı kanundan bahsediyoruz ve müstehcenlik suçu Adabu Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler başlığı altında yer almaktadır.

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu’nda da müstehcenlik konusunda açık bir tanıma yer verilmemişti ancak müstehcenliğin takdiri konusunda belirli bir ölçüt bulunmaktaydı. Nitekim 765 sayılı Kanun’un 426. maddesinde, müstehcenlik kavramı için, “*halkın ar ve hayâ duygularını inciten veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı*” olma ölçütü yer aldığından, müstehcenlik kavramı bu ölçüt çerçevesinde takdir edilmekteydi. Bunun sonucu olarak 765 sayılı kanunun uygulamasında Yargıtay, müstehcenliğin kabulü için, müstehcen olduğu iddia edilen bir ürünün, halkın ar ve hayâ duygularını inciten veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı olması gerektiğine hükmetmiştir. (Atamer, <http://www.atamer.av.tr/mustehcenlik-sucu-ve-erisim-engelleme/>)

Madde şu şekildedir:

765 S.İ (Eski) Türk Ceza Kanunu - Mülga MADDE 426:

Halkın ar ve haya duygularını inciten veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı;

1 - Her nevi kitap, gazete, risale, mecmua, varaka, makale, ilan, resim, tasvir, plak, afiş, pankart, televizyon ve teyp bantları, fotoğraf, sinema veya projeksiyon filmlerini veya diğer anlatım araç ve gereçleri ile eşyayı teşhir eden veya ettirenler, bilerek dağıtanlar, satanlar veya dağıttıran veya sattıranlar, veyahut ticaret veya dağıtım veya teşhir kastıyla tersim, tasvir, hak, imal veya tab veya teksir veya imla eden veya ettirenler yahut ithal veya ihraç veya Türkiye dahilinde bir mahalden diğer mahalle nakleden veya ettirenler ve bunlar üzerinde her ne suretle olursa olsun muamelede bulunanlar veya bunların ticaretini kolaylaştırmak maksadıyla bu fiilleri icra edenler veya bu kabil anlatım araç ve gereçlerini vasıtalı veya vasitasız şekilde tedarik edenler veya tedarik ettirenler, tedarik edilebileceğini bildirenler veya tedarik edeceğini ilan edenler veya ilan ettirenler,

Farkındalık yaratmak amacıyla bir durumu gerçekçi bir şekilde yazmak müstehcenlik suçuna girer mi ? Maddede belirsiz ve net bir şekilde tanımlanamayan genel ahlaka aykırı ibaresi geçiyor. Ahlak nedir? Kime göre neye göre ahlak ?

Ahlak denilen olgu, yaşamda çeşitli ‐ahlaklar‐ olarak karşımıza çıkar. Bu çeşit ahlaklar, bir kısmı değişik ve değişken olan davranış kuralları ve değer yargıları, bir kısmı ise pek değişiklik göstermeyen davranış kuralları ve değer yargılarıdır. (Kuçuradi, 1988:22, 23) O halde, ahlak da toplumdan topluma, hatta aynı toplumun farklı kesimlerinde değişik biçimlerde anlaşılabilir ve bu anlamda tek bir ahlak ve ahlak kurallarından söz etmek mümkün değildir. (Sancar, 2013: 96)

Pınar Kür savunmasında şöyle demektedir: Melek’in acımasızca kurban edilmesini ‘cinsel tahrik’ olarak görmek Asılacak Kadın’ın ar ve haya duygularını incitmek amacıyla yazıldığını söylemek; örneğin, savaş aleyhtarı bir romanda, cepheledeki perişanlığı, acımasızlığı, boşu boşuna ölmenin ve öldürmenin korkunçluğunu betimleyen sahneleri, ‘savaşa kışkırtma’ olarak nitelemek kadar akla uzaktır. (Kür, 2012: 132)

Toplumsal dönüşüm dönemlerinin bir bunalım olarak yaşanması, ender rastlanan bir durum değildir. Bu tür dönemlerin bir özelliği de, yargıya, ortak toplumsal değerleri yaratacak bir merci olarak bakan çevrelerin ortaya çıkmasıdır.

Bu durum, yargının bir sosyal mühendis veya bir toplumsal üst-ben olarak görülmesini teşvik eder ve yargı mensuplarının bu rolü kendilerine münasip görme eğilimini kışkırtır. Böyle bir ortamın yaygınlaşmasının, demokratik mekanizmalara olan inancı zayıflatması ihtimali hiç de düşük değildir. Zira yargıcı toplumsal yaşamın ortak değerlerini üretecek bir merci olarak gören yaklaşım, sonuçta tek bir organın her şeyi açıklığa kavuşturabileceğini, düzene koyabileceğini ve karara bağlayabileceğini öngörür. Burada yargı, artık sosyal düzeltmen rolünü de aşarak, nihat otorite haline getirilir. (Sancar, Atılğan 2009:16)

Sonuç:

Sanatsal ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler yalnızca eseri yaratan kişiyi değil eserin yaratılmasında katkısı olan diğer kişileri de etkilemektedir. Hatta sanat eserlerine erişimi engellediği ve bu nedenle kültürel yaşama katılım hakkına müdahale edildiği için sanat eserinin izleyicileri de etkilenebilmektedir. (Can, 2003: 379)

Kitabın yazıldığı dönemki ve bugünkü Anayasada sanatı serbestçe öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve araştırma hakkı yer almaktadır.

Asılacak Kadın romanını yasaklayan karar, yasayı yorumlayan uygulayanlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Müstehcenlik gibi muğlak bir kavramı kendi önyargıları ile doldurmuşlardır. Böylece bu yasaklanma kararı ile (ve niceleri ile) romandaki önyargıları ile karar veren Hakim Faik İrfan Elverir'i çok da uzakta aramaya gerek olmadığı görülmektedir. Yasaklanma ile ilgili kararda da Faik İrfan Elveriri tipi hakimi görmek gayet mümkündür.

Faik İrfan Elverir gibi kendini toplumun sosyal mühendisi sayan hayatlarını kararlarına koyan hakimlerden hukuku ve sanatı hatta hayatı korumalıyız.

Pınar Kür, kitabın arka kapağında şöyle diyor heer şeyi özetlemiş oluyor böylece: “ Her gerçeğin iki yüzü vardır; bir görünen bir de görünmeyen. Olaylara yalnız görünen yüzüne bakıp bir yargıya varmanın kolaycılığına kaçanların acımasızlıkları, bir insanın yaşamını bile alabilir elinden. Kemikleşmiş önyargılarını aşamayan bir toplumda, kadının cinsel açıdan sömürülüp un ufak edilmesi öyle başka şekillerde algılanabilir ki.. “

Hakim ve yargıçların roman kahramanlarını yargılamayacağı zamanlara..

KAYNAKÇA:

Atamer, İlker. (2013). Müstehcenlik Suçu Ve Erişim Engelleme.

<http://www.atamer.av.tr/mustehcenlik-sucu-ve-erisim-engelleme/>

Can, Osman. (2003). Düşüncüyü Açıklama Özgürlüğü: Anayasal Sınırlar Açısından Neler Değişti? Teorik ve Pratik Boyutlarıyla İfade Hürriyeti. Bekir Berat Özipek (der). Ankara: LTD

Kuçuradi, İoanna. (1988). Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları, Uludağ Konuşmaları: Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu

Kunter, Nurullah. (1989). Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul: Kazancı Matbaacılık

Kür, Pınar. (2012). Asılacak Kadın. İstanbul: Everest Yayınları

Sancar, Mithat ve Atılgan, Eylem Ümit. (2009). İstanbul: TESEV Yayınları

Sancar, Türkan Yalçın. (2013). Türk Ceza Hukukunda Kadın. Ankara: Seçkin Yayınevi

Siyah Bant. (2013). Sanatta İfade Özgürlüğü Sansür ve Hukuk. İstanbul: Mas Matbaacılık A.Ş.

Uygur, Gülriz. (2013). Hukukta Adaletsizliği Görmek. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu